

Asger M. Jensens planteskole, Holmstrup

Asger Marius Jensen 12/3 1890-21/1 1952

Et muntert, virksomt liv på jord

Det er med en følelse af ydmyghed og stor utilstrækkelighed, at jeg går i gang med at skrive om min far, Asger M. Jensen og hans livsværk. Hvilke personlige egenskaber og hvilken anden ballast havde han med sig? Hvilke var drivkræfterne, netværket og omstændighederne, der i lykkelig forening lod ham udvikle sin planteskole til nordens største i løbet af 38 år.

Og hvordan fik han overskud og vilje til at bygge et selvhjulpet samfund omkring sig i hvilket hver kendte sin plads og følte sig tilpas?

En del af svaret er nok, at modellen passede hans personlighed. Han kendte mønsteret fra sit hjem, hvor han havde set det virke. Han havde lyst til at drage omsorg og han ønskede at opdrage og lære fra sig. Fra grundlæggelsen af sit livsværk, Asger M. Jensens planteskole i Holmstrup i 1913 og til omkring tiden for sin død i 1952 var modellen i harmoni med omgivelserne.

Men allerede sidst i fyrrerne satte en ny tid ind. Lønningerne steg, der blev brug for at rationalisere, og metoder og midler hertil blev præsenteret i hurtigt tempo. Alt måtte tænkes om. Det havde far ikke kræfter til. Han var syg af angina og var bekymret for sin familie og de folk der var i hans brød.

Det må have pint ham, at han ikke nåede at få den ordening for planteskolen, som han måtte anse for den bedste før han døde. Til at besvare mine egne spørgsmål har jeg kun nogle tågede erindringer og en hullet viden Men ved flittig brug af mine søstres beretninger og ved hjælp fra mange, der stod ham nær håber jeg, at fars visioner, drivkraft og personlighed må skinne gennem historien om, hvad han fik udrettet i sin tid og med sine muligheder.

Baggrund, barndom og uddannelse

Fars historie begynder med hans hjem. Han blev født den 12 marts 1890 som søn af børnehjemsforstander Kristian Ludvig Jensen og hustru Marit. K.L.Jensen var blevet lærer i en sen alder, og han brændte for at tage sig af og oplære forældre- og hjemløse børn.

I 1877 købte han det eksisterende børnehjem i Kindstrup ved Ejby på Fyn. Børnehjemmet husede efterhånden et par og tyve drenge, der var kommet til hjemmet fordi de var misrøgtet af livet.

Børnehjemmets økonomi var usammenhængende fra begyndelsen, og var afhængig af lovede tilskud bl.a. fra Københavns borgmester, der var storleverandør af drenge til hjemmet. Her voksede far op som den yngste af en børneflokk på 5, 3 drenge og 2 piger. Pga. en udførlig dagbog kender vi meget til min farfars virke i den private børneforsorg. Det er en dramatisk dag til dag beretning om et liv med konstant pengemangel, om venlig støtte fra velstillede mennesker, men også om ydmygelser og afvisning. Det er en beretning om et stærkt psykisk pres fra omgivelserne, der ikke brød sig om, at drengene blev afstraffet med spanskrør men som overså, at straffen for de samme forseelser ville blive meget mere vidtgående for drengene, hvis de kom i offentlighedens søgelys. Det er desuden en beretning om en subjektiv politisk og fordømmende presse, der lejlighedsvis var nær ved at nedbryde min farfars selvforståelse. Men det er også en beretning om skolegang og opdragelse på et kristent grundlag og om en stor omsorg for den enkelte dreng. At omsorgen rakte til at skaffe læreplads efter endt skoleophold og til at følge drengene i deres tilværelse, vidner mange breve og postkort fra "Kindstrupdrengene" om.

Der er ingen tvivl om, at far og hans søskende var meget præget af deres hjem og opdragelse. Gennem min farfars håndtering af livets foreteelser, forstår jeg mange af min fars handlinger. Og han tog sit hjemms model med sig til sit eget folkehold.

Det første hus i Holmstrup, 1918

Planteskolens grundlæggelse, fars giftermål og familie

Nu begyndte første verdenskrig at blande sig i fars dispositioner. Man kan roligt sige, at det ikke er almindeligt at starte virksomhed, når virksomhedslederen selv er aktør i en krig, hvis længde og omfang ingen kender. Selv fastsatte han sin planteskoles grundlæggelse til 1/3 1913, og fra august 1914 var han indkaldt til sikringsstyrken i Slagelse.

Far blev forlovet med mejerske Jenny Nielsen i oktober 1915. De giftede sig i 1918 og bosatte sig i et nybygget hus midt i Holmstrup by. Men allerede i 1916 havde far købt et lille husmandssted og 2 ha jord langs med banelinien med mulighed for at udvide, ca. 1 km fra Holmstrup by. Her kom Asger M.Jensens planteskole til at ligge.

I 1919 købtes 20 tdr. land jord i tilknytning til det allerede erhvervede areal, og de nødvendige bygninger blev opført. Bygningerne blev opført små 100 m fra hovedjernbanelinien over Fyn. Der var 2 længer. En rummede familiens bolig, køkken, kontor og pakkelade med læsserampe. Ovenpå var der soveværelser, også til gartnere og unge piger. I længen øst for hovedbygningen var der stald til trækheste, køer og grise, samt lade og arbejdsrum, der kunne opvarmes. Nord for bygningerne blev der anlagt en græsplæne, omringet af bede. Mine storesøstre kan endnu hilse på den blågran, de kunne springe over, da de var små. Ud mod landevejen blev der markeret en indkørsel ved hjælp af en beplantning af koniferer og efterhånden også et stenhøjsanlæg vest for hovedbygningen. Stenhøjen blev senere udvidet i 30'erne og 40'erne med en smuk forevisningshave, der rummede mange sjældne koniferer og sirbuske, og som har tiltrukket og imponeret gæster fra ind- og udland.

Med udvidelsen af planteskolens tilliggende blev det nødvendigt at udvide staben af medarbejdere af både gartnere og unge piger til hjælp i huset. Et fotografi fra 1923 viser en afslappet, piberygende bedriftsejer midt i en skare på 7 medarbejdere, som alle må have været arbejdsmænd. Med på billedet er også Jenny's og fars 3 døtre, storesøstre Agnete, Tove og Karen, født 1919, 1921 og 1923. Desuden var der 2 unge piger. Senere blev indkvarteringsmulighederne til medhjælp for få og der måtte en udvidelse til af både værelser og øvrige faciliteter.

Indtil ombygningen af stuehuset i 1933 spiste chefen og hans familie sammen med gartnere og piger. Far overvågede bordet og passede på, at hans døtre opførte sig godt, og at der ikke blev frådset med maden. I øvrigt blev der spist mere end der blev snakket. Planteskolearbejde var dengang et fysisk krævende job. meget arbejde blev lettere, da mekaniseringen tog fart efter krigen.

Familie og personale, 1923

Far og mine store søstre havde den sorg at miste hustru og mor i 1929. Da var Jenny 35 år gammel og havde ikke kunnet gå i 6 år efter at hun var faldet med sin cykel og havde beskadiget ryggen. Far bar hende fra soveværelset og ned i stuen eller ud i haven hver dag.

Som enkemand måtte far betroe sine små børn og husholdningen til skiftende husbestyrerinder. Far følte imidlertid, at han måtte have et overblik også over den side af sin virksomhed, og derfra stammer nok hans bestemte mening om mangt og meget ved husførelsen, som jævnligt blev debatteret, efter at han i 1937 giftede sig med sin sidste husbestyrerinde, Erna Ebbesen, mor til søster Kirsten og mig selv. Ellers havde far ikke svært ved at uddelegere arbejde og ansvar - synes jeg.

Begyndelsesvilkår og ledelse

Planteskolens sortiment og markeder udvidede sig herefter konstant efter 1912-13, hvor basisproduktionen var roser og frugttræer. Dette skete tilsyneladende til trods for krige, landbrugskriser og bankkrak, selv om sortimentets sammensætning blev påvirket af disse hændelser. Firmaet var i fremgang, og da de omtalte 20 tdr. land forsømt og ukrudtsbefængt jord blev købt i 1919 under første verdenskrig, var der højkonjunktur i landbruget, pengerigelighed og gode muligheder for at låne penge. Jorden var imidlertid meget dyr at købe, og den oplevelse, at det ikke var jordens dyrkningsværdi eller tilstand, der bestemte dens pris men muligheden for en øjeblikkelig gevinst, skabt af tilfældige forhold, gjorde far til retsstatsmand, hvad han forblev af overbevisning. Til trods for, at han blev stor-lodsejer mente han, at det var forkert at spekulere i jordpriser. Højkonjunktoren sluttede brat i 1924, og far nævner selv 20'erne som en vanskelig tid. I et avisinterview fra krigsårene fortæller han, at et af lyspunkterne i disse år var ansættelse af Peter Hoyer som førstemand med ansvar for alt arbejde i marken. I 1924 var Hoyer 18 år og 5 års elev. Han arbejdede tæt sammen med far som en højt værdsat medarbejder, og han blev på planteskolen som mors højre hånd efter fars død og til planteskolen blev solgt i 1972, i alt 48 år. Hoyer havde den direkte kontakt til hver enkel medarbejder. I dag ville man kalde ham produktions- og personalechef, en ordentlig mundfuld!

Det var fars opgave at være driftsleder, planlægger, økonom og at handle inden- og udenlands.

Overordnet var han chef og beslutningstager, og hans plads var på kontoret. Men ofte havde han været en tur i marken ved arbejdstids begyndelse og kom hjem med besked om, hvilke arbejder, der trængte sig mest på. Far og Hoyer supplerede hinanden godt, og den følgende situation viser ham som kollega og chef. Det fortælles, at far gik en tur i planteskolen med sin cykel og traf en medarbejder, der til trods for rygeforbud i arbejdstiden pulsede på sin pibe: "Skynd dig at komme om på den anden side af hækken, Hoyer er lige i hælene på mig", skal han have sagt. Af de to var far den, der var risikovillig og Hoyer den, der holdt igen, og der er ingen tvivl om, at de tit har været meget uenige om de dispositioner, der skulle træffes. Der var f.eks. en stor og livslang meningsdivergens om det meget store og alsidige sortiment, som Hoyer mente var alt for dyrt i arbejdskraft. Det erkendte far men påpegede, at det brede sortiment flere gange havde reddet planteskolen fra en katastrofe. Som f.eks. i 1939, hvor der måtte brændes 50.000

frugttræer, fordi folk ville hamstre alting undtagen frugttræer, da 2 verdenskrig brød ud. Da var det godt, at planteskolen var leveringsdygtig i mange andre varer, påpegede far.

Sommerudflugt til Fåborg, 1936

Sortiment og handel

Det var sortimentet, dets størrelse og sammensætning, der bestemte kundekredsen. Sortimentet var bredt fra begyndelsen og beregnet på at servicere handlegartnere og anlægsgartnere, som selv forestod handlen til privatkunder. Der var ikke tradition for et selvstændigt grossistled i planteskolekredse, og planteskolernes indbyrdes handel blev derfor temmelig omfattende. Formering af sirbuske i bænk, træagtige stiklinger på friland samt frøformer og af forskellige prydbuske var de store kulturer. Mange planteskoler i ind- og udland fik deres sirbuske sortiment leveret som unglanter hvert forår. En stor del af ordrerne blev indhentet af planteskolens norske og hollandske repræsentanter i de nordiske lande. Eksportkundernes antal og betydning for omsætningen voksede, især efter krigen. I 1948 eksporterede planteskolen planter for 1/4 million kroner hovedsageligt til Norge, Finland og Sverige og importerede planter for 20.000 kr., mest fra Holland og Tyskland. Fra midt i 40'erne overlod far det praktiske arbejde med udenlandshandelen til Holger Olufsson og tog sig selv af at holde sammen på trådene og at debattere med myndighederne. Blandt andet ville varedirektoratet til hans ærgrelse lægge hindringer i vejen for den ubetydelige import, der skulle sørge for en fornyelse af sortimentet.

Den store glæde ved plantenyheder - og ved at finde dem selv

Sortimentet blev formidlet gennem detailkataloget. Det indeholdt plantebeskrivelser og råd om planteanvendelser, og det blev udleveret til langt flere end de kunder, det var beregnet for, og i vid udstrækning brugt som opslagsværk. Desuden blev der fremstillet en engrosprisliste -mangfoldiggjort ved duplikering - til alle engroskunder i ind- og udland. Sortimentet blev løbende suppleret med nyheder fra Tyskland og Holland. Men der var en iagttagelsesglæde og en sport i at finde afvigende planteformer både hos menigmand og hos planteskolefolk. F. eks indeholdt kataloget i 1935 28 lokale danske æblesorter ud af ialt 73 tilbudte æblesorter. Også far var fascineret af nye planteformer. I et interview fra 1947 udtrykker han det således: "Det kuriøse, det ekstraordinære, som førstemanden afskyr, tiltrækker os (planteskolefolk). Naturen varierer sig i en uendelighed og kan antage de forunderligste former, som planteskolemanden fastholder og formerer".

Det var frøbedene, der leverede ham selv nyhederne og ikke systematisk forædlingsarbejde. Af de nye planter, der i tidens løb er kommet fra A.M.Jensens planteskole, er det kun Thuja occ.Holmstrupii fra 1935, der stadig plantes i dag. (Sortsnavnet udtrykker navngivningsregler, der var anerkendt dengang)

Ingrid Marie æblet er introduceret af far i 1936 men er fundet som frøplante i haven ved Høed skole på Fyn.

Pakmester Thor i arbejde

Evnen til at se og formidle plantematerialets muligheder

Far var dygtig til at se mulighederne i plantematerialet. Han tappede hver plante for dens særlige egenskaber og anvendelsesmulighed og formidlede det videre til kunderne. Lave stammehøjder til æbler, debatteret i Planteskoleejerforeningens regi i 1917, blev stort set underkendt i planteskolekredse og slog først igennem i 1927. Men far tog ideen op og kunne tilbyde æbler på Doucin før 1922. Han gjorde opmærksom på, hvorledes enhver frugtdyrker ved sortsvalg og omhyggelig opbevaring kunne have frugter fra september til april og han havde et vågent øje for plantesundhed og anbefalede Ydunæblet og Ingrid Marie som eksempler på sorter, der ikke får skurv.

Et flerrækket læhegn af blandede, grove prydbuske begrænsede en af hans marker længe før læplantningskonsulent Frode Olesen fik den ide.

Far var vågen overfor havemoder, og han havde i mange år et sortiment af lysthusplanter og et til kanter omkring bede i plænen. Da Funkisstilen gjorde sig gældende i arkitekturen, var han meget nervøs for, at Funkis-havestilen skulle slå an (Funkis = funktionalisme == en udformning, der yder sin funktion og derudover intet andet), for det betød villahaver næsten uden planter. Og han gik frontalt til angreb på den tanke i detailkataloget. Foruden i kataloget kunne han markedsføre sine planter på havebrugsudstillinger, hvorfra han hjemførte mange medaljer. Ved udstillingen "Flora Funkis Forum" i København 1932, husker Asger Vestergaard, der som gartner var med til at sætte udstillingen op, at man - efter at have arbejdet hele natten - var i tidsnød og ikke kunne nå at færdiggøre standen inden bedømmelsen skulle begynde. Men fars uforknytte: "Hvem siger, at vi skal bedømmes først", gjorde ende på sortsynet, og genskabte energien.

De efterfølgende tal fra detailkatalogerne, skal antyde sortimentets størrelse og vækst op til 1948:

År	Tdr. land	Antal slægter, arter og sorter				
		Frugttræ produktion	Rosen produktion	Prydbuske- og træer	Koniferer	Stauder og stenplanter
1922	22	120 sorter	209 sorter	245	53	Sortsliste tilsendes
1936	100	60000 stk	275000 stk	491	201	443
1948	180	100000-	350000-	613	201	811

Det var ingen hemmelighed, at konifererne stod fars hjerte nær og udvidelsen af stenhøjen mod vest var med hans aktive medvirken, når han havde tid. Derimod mente han, at "stauder dem har f--- skabt", og jeg har ingen forklaring på den voldsomme espansion af staudesortimentet igennem årene.

Koniferer i forevisningshaven, 1947

Opkøb af ejendomme og udvidelser af driftsbygninger

30'erne og 40'erne blev i det store og hele opgangstid for planteskolen, og der blev tilkøbt ejendomme og jord så planteskolens ejede areal, da der var størst aktivitet, var på 180 tdr. land. Med forpagtning blev der drevet 260 tdr. land. Far ejede ejendomme i 3 kirkesogne for at have frisk jord til de kulturer, som var mest udsat for jordtræthed, roser, frugttræer og tjørn. Jorden på egnen var tung og stenet og ikke ideel til planteskole. Jordbearbejdning var besværlig og klumpplanterne var tunge og dyre at forsende. I 1947 legede far med tanken om at flytte det hele men opgav på grund af projektets uoverskuelighed.

Ved udvidelserne i 30'erne blev der bygget nye, moderne produktionsbygninger. På ejendommen "Rosengården" blev der opført drivhuse, hvori der skulle tiltrækkes podninger af koniferer og prydræer, dyre planter, der hidtil var hjemkøbt fra Holland. Den store nye pakkelaade, der blev opført i 1933 og udvidet i 1936-37, blev et eksempel på fremsynethed og god organisation ved ekspedition og forsendelse af planter. Til pakkelaaden var knyttet en dobbelt vognport til aflæsning af optagne planter, der skulle ekspederes, plads til sammenstilling af ordrer samt et transportbånd, der sendte de færdige ordrer videre til pakkemaskineme. Plantepakkerne læssedes via læsserampe på hestevogn eller lastbil og blev transporteret til Holmstrup station. Pakkelaaden havde desuden et etiketterum, en ener af sin slags. Etiketterummet havde et trykkeri med sættekasse, og plantnavnene blev trykt på gule træetiketter til de solgte planter. Væggene var indrettet med små rum fra gulv til loft, og hver slægt, art og sort havde sit lille rum til etiketter.

Plantskolens kontor og hjerte lå i tilknytning til pakkelaaden. Under kontoret var der en rampe, der førte ned til en arbejdskælder. Her blev der sorteret planter om vinteren. På loftet over pakkelaaden var der plads til halm til plantepakkerne og til frøopbevaring. Desuden var der et par værelser til medhjælpere.

Pakkeladen udvides med det nye etiketterum, 1935 - '36

Krigen og planteskolen

Krigen satte en stopper for den løbende udvikling. Den 9 april 1940 var eksporten i fuld gang, og samtlige toldsteder blev straks lukket. Midt i den forvirring, som besættelsen medførte, viste far sin handlekraft og fik hjemkaldt alle forsendelser, som blev pakket ud og derefter skolet ud i planteskolen. Både eksporten af roser og småplanter til viderekultur til Sverige, Norge, Finland, og Randstaterne og importen fra Tyskland og Holland gik i stå. Forud for krigsudbruddet havde vinteren 1939-40 været meget streng og lang, og en mængde planter var døde. Under disse omstændigheder skulle der disponeres. Med en decimeret plantebestand, et langt mindre kundeunderlag, med overskudsjord og en usikker fremtid, var det logiske at producere levnedsmidler. "Men er man gartner - så er man gartner, og det var nærmest i en art galgenhumor, at vi besluttede at beplante et areal på 9 tdr. land" (med planteskoleplanter), (interview fra 1942). Og det var en heldig beslutning. For under krigen tog plantning af læbælter et vældigt opsving, æblerne steg i pris, og der blev igen stor efterspørgsel efter frugttræer. Det sidste havde far forudset, og allerede året efter "æbletræafbrændingen" kunne han tilbyde 1 års forædlinger med 20 % rabat til plantageplantning - for første gang på 5 forskellige EM grundstammer. Men far var presset af den kritiske situation for planteskolen i foråret 1940. Og han besluttede at plante tobak på alle tomme arealer. Han satte sig omhyggeligt ind i dyrkning, høst og fermentering, og der blev bygget en høj lade til ophængning og tørring af tobak, hvori kunne hænge 1500 kilo ad gangen. Hans bidrag til den hjemlige forsyning af tobak hed humoristisk "Holmstrup Melange".

Fagligt netværk, kolleger og venner.

Far var sekretær i planteskoleejerforeningen 2 gange, sidst i 1948, i foreningens halvtresindstyvende jubilæumsår. Til jubilæumsskriftet skrev han artiklen: Dansk Planteskoleejerforening gennem 50 år". Jeg ved, at han var medlem af planteskoleejerforeningen i sine tidlige år som selvstændig, og jeg kan se, at han har været vel orienteret om de problemer, foreningen har tumlet med.

I 1947 blev der på foreningens generalforsamling vedtaget 3 "skelsættende opgaver" vedrørende planteforbedring og plantesundhed. Man kan se af fars referat heraf, at han var tydeligt imponeret af disse tiltag, der var sat igennem af hans 2 gode venner og kolleger, planteskoleejere Carl Nielsen, Viborg og Svend Poulsen, København.

Det er mit personlige indtryk, at far befandt sig allerbedst i selskab med sine samtidige kolleger af hvilke mange var hans venner. Med dem kunne han drøfte spørgsmål af fælles interesse, og her var han kun en chef blandt mange andre.

Planteskolesamfundet i Holmstrup

Der var tale om en meget stor arbejdsplads for Holmstrup. I mange år var ca. 100 mennesker beskæftiget i løbet af sommeren. I forbindelse med opførelsen af pakkelladen blev der skaffet pinds til gartnerværelser i den tidligere stald. 1940-41 boede og spiste omkring 40 personer, gartnere, 7 unge piger og familien, på selve planteskolen mens "Rosengården" husede indtil 12 gartnere. De fleste værelser var dobbeltværelser med centralvarme - et særsyn dengang – men der var også et enkelt 3-mands værelse og nogle eneværelser. Senere skulle hver person, per dekret, have bedre plads, og den "nye fløj", der udelukkende havde eneværelser, blev bygget til i 1946.

Husholdningen

Husholdningen var meget omfattende, og den blev organiseret og administreret af mor. Maden var god, alsidig og rigelig. Far udvalgte selv søndagsmiddagsstegen, der enten var oksehøjreb eller flæskesteg og frugtgrød eller gul budding. Hver morgen kl. 5 smurte pigerne frokostpakker til alle gartneren, der så kom hjem til middag kl. 12. Klokkeren 18 var der aftensmad og kl. 21 aftenkaffe. Vi slagtede selv, hvert år 2 x 2 grise og 1 ko. Så blev der lavet pålæg og der blev saltet kød i store kar. Mor fik byens første kølerum og fryser installeret midt i 40erne. Der blev brygget øl, dyrket grønsager, syltet bær og henkogt frugt. Det var hyggelige stunder, når alle pigerne sad i køkkenet om eftermiddagen og ordnede stikkelsbær fra store sække. Der var storvask af alt linned hver 3 uge. Så blev der indkaldt forstærkning, og mors tidligere stuepige, Erna Nielsen, mødte op. Bagefter blev der stivet, rullet og strøget.

En nyankommet gartner præsenterede sig altid allerførst for mor og blev informeret om husets regler. Under krigen administrerede mor alle rationeringsmærker, og jeg husker, at hver gartner havde sin tildelte månedlige sukkerration stående i en dåse med navn på i gartnerens spisestue.

Far og gartnerne

Det lille samfund på planteskolen var under overopsyn af husfar og husmor - selv om det ville være rigtigere at sige patron og patronne - fordi der var tale om mere end et arbejdsgiver- og tagerforhold. Der udviklede sig et stærkt kammeratskab mellem de mange unge mennesker, der benyttede mulighederne for et utal af fælles aktiviteter, der kunne være faglige eller ren fornøjelse. Sammenholdet blev befæstet ved dannelse af Holmstrupgartnerens Klub sidst i 30erne. Beviset på medlemskab var et smukt knaphulseblem, formet som et Lhiredendronblad og med påskriften HG. Kammeratskabet omfattede også fars teenage døtre, Nete, Tove og Karen. I de år far var enkemand, brugte han de unge gartnere som chaperoner for sine piger. Han lod blandt andet Ivar Nyholm, senere chef for Hedeselskabets Centralplanteskole i Fårvang og nuværende Planteskoleejer Sven Laursen, Jøbjerg ledsage Nete og Tove til afdansningsbal i Industripalæet i Odense. Herrerne fik penge med til traktement og besked på at bringe pigerne sikkert tilbage med aftentoget. Far var et muntert menneske, der syntes, at tilværelsen skulle indeholde lyspunkter, og han bidrog ofte med penge til gartnerens fester eller udflugter. Der var en gennemgående symbiose mellem husfar og husmor og alle øvrige i dette samfund, som har haft en enorm betydning for fars udfoldelsesmulighed og veltilpashed. Han havde altid en sparringspartner, for han gjorde sig ikke altvidende men han så og brugte sine folks talenter. Fra midt i 30erne blev planteskolen opfattet som branchens bedste lærested for unge gartnere, og de fleste fik noget med sig herfra. Der var reel, men usystematisk undervisning – allerede fra 1927 underviste Hoyer på vinteraftener i plantenavne, gødskning m.v. Der var faglige ekskursioner og indbyrdes diskussioner, og formændene var de pædagogiske lærermestre i marken. Dagbøgerne, der skulle føres i mesterlæren fik mening, fordi eleverne blev motiveret til at lave dyrkningsanvisninger. Nøgleordet var kort fortalt: ansvarlighed ved oplæringen af unge gartnere.

Far ansatte kun gartnerelver, der havde været 2 eller 3 år i uddannelse allerede. Den bemærkning, som jeg oftest har hørt fra de mange unge mennesker, der har været på planteskolen i årenes løb er: "Årene hos A.M.Jensen var mine bedste ungdomsår". Gartnerne følge sig respekteret og godt behandlet. I mange år var der derfor ventetid på en plads på planteskolen, og der var altid et betydeligt antal unge skandinaviske gartnere der i blandt og sådan fik jeg 2 svenske svogre, senere havearkitekt Lennart Lundstrøm og planteskoleejer Helge Åhslund.

(I 1989 – 17 år efter at firmatet blev nedlagt - mødtes 142 tidligere medarbejdere efter en opfordring i Gartnertidende" for at opfriske gammelt venskab, en tradition, som vil fylde 8 år i 1997.)

Der var ikke overenskomst mellem planteskoleejerforeningen og gartnernes fagforening, og lønnen blev derfor forhandlet individuelt. Det gennemgående træk er, at far gav en god løn. Ved lønforhandlingerne i januar 1942 skriver en gartner til en anden: "Her har vi nu begyndt så småt at binde os for et år mere, men "han" går lidt langsomt frem i år, det er sådan et par stykker om dagen, men de får næsten, hvad de forlanger" Og det, de fik, var 110-130-135 kr. pr. måned plus kost og logi.

Der var mange, strenge vintre i 40'erne, hvor vinterarbejdet slap op og det derfor ikke var nødvendigt med så mange hænder. I den lange og strenge vinter 1940-41 var Far trykket af uvirksomheden, og min kusine og barnepige Grethe Bruus husker, at han lagde kabale - for at aflede sine tanker; gætter hun. Men han var fast besluttet på, at ingen skulle mangle noget og så overvintrede gartnerne og gik til hånde, hvor de kunde. I det hektiske forår som fulgte forventede far og Hoyer til gengæld, at gartnerne ville tage et ekstra nap med. Filbert husker at likviditeten var stram det forår, og at udbetaling af månedslønnen blev trukket en hel måned. Noget der blev gentaget, efter en bestemt procedure når det var nødvendigt og med medarbejdernes samtykke.

Familie og personale, 1926

Gartnernes personlige beretninger om deres ophold i planteskolen, viser, hvor godt de havde fingeren på pulsen og hvor godt, de kendte far. Han var vellidt og respekteret og de betragtede ham som umådelig flittig. De accepterede, at han uddelte skideballe - også til kunderne - dog i almindelighed først når disse var ude af hørevidde. De vidste at plantekvaliteten var i top og kunne sælges til konkurrencedygtige priser på grund af rationel drift og god organisation. De bemærkede fars talent for at handle. Staudeformand Henning Skrydstrup skriver om tiden sidst i 30'erne " Det var utroligt mange planter, der blev solgt. Produktionen kunne slet ikke følge med. Der blev købt store kvanta planter op fra andre planteskoler". Med stolthed fortalte Asger M. Jensen ofte ved nytårstid: " I dag har vi flere planter end da vi begyndte i efteråret". Og det var fars force, at vide, hvor planterne kunne købes og at finde kunder til dem. Det sociale samvær blev dyrket ved mange, mange lejligheder, og beretninger af den følgende karakter er der mange af. Denne er fortalt af Nyholm: "Da Lillebæltsbroen blev indviet i 1935 var vi alle meget interesseret i at være med, men der blev nedlagt forbud. Der skulle arbejdes, men vi trodsede det og tog af sted. Det var da en ejendommelig fornemmelse at møde AMJ med familie på Kongebrogården, for naturligvis skulle de også være med. Med sædvanlig rundhåndethed inviterede han os alle på genstande og meddelte os fuld tilgivelse".

Så var der de årlige udflugter for samtlige medarbejdere med ægtefæller og naturligvis fars og mors bryllup i 1937. Her var alle tilstede, og med andre gæster blev der ialt 240 personer på Blommenslyst kro.

Artikel i anledning af 50 året for planteskolens grundlæggelse.

Jeg lader Ivar Nyholm afslutte denne karakteristik af far, fordi far her formulerer, hvad der må have været en del af hans livsopfattelse: Efter 2 år på planteskolen kom I. Nyholm til en anden plads, og forholdene var sådan, at "jeg længtes tilbage til AMJ og hvad der var hans. Jeg skrev til ham og beklagede mig i kraftige vendinger. Og så kom svaret, som i koncentrat lød således: Kære Ivar Nyholm. Der findes gode og kurante mennesker alle steder".

23 juni 1997.
Lis Asger Hansen

Billeder indsat af Solens Hjerte.